

Plenum

Tisdag 10.1.2023 kl. 13.59—18.30

14. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 21 kap. 8 och 8 b § i rättegångsbalken

Regeringens proposition RP 201/2022 rd

Utskottets betänkande LaUB 23/2022 rd

Första behandlingen

Förste vice talman Antti Rinne: Ärende 14 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger lagutskottets betänkande LaUB 23/2022 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslaget. — Jag öppnar den allmänna debatten. Presentationsanförande, ledamot Meri, varsågod.

Debatt

16.09 **Leena Meri ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Esittelen lakivaliokunnan mietintöä. Kysymyksessä on siis ehdotus oikeudenkäymiskaaren säännösten muuttamisesta, jotka koskevat riita-asian oikeudenkäyntikulujen kohtuullistamista. Muutoksen myötä tuomioistuimella on nykyistä paremmat mahdollisuudet kohtuullistaa riita-asian hävinneen osapuolen maksettavaksi tuomittujen oikeudenkäyntikulujen määrää. Taavoitteena on alentaa oikeudenkäyntikuriskia ja siten parantaa oikeuden saatavuutta.

Riita-asioissa nykyisin noudatettavan pääsäännön mukaan jutun hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan voittaneen asianosaisen tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut täysimääräisesti. Korvattavia oikeudenkäyntikuluja ovat oikeudenkäynnin valmistelusta ja asian tuomioistuimessa ajamisesta sekä asiamiehen tai avustajan palkkiosta aiheutuneet kustannukset. Myös asianosaiselle aiheutunut työ ja oikeudenkäyntiin välittömästi liittyvät ansionmenetykset ovat korvattavia kuluja.

Nykyisen lain mukaan tuomioistuin voi nykyisen oikeudenkäymiskaaren mukaan kohtuullistaa korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrää siitä, mikä se luvun säännösten mukaan lähtökohtaisesti olisi. Tuon säännöksen mukaan tuomioistuin voi viran puolesta alentaa asianosaisen maksettavaksi tuomittujen oikeudenkäyntikulujen määrää, jos asianosaisen velvoittaminen korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut olisi oikeudenkäyntiin johtaneet seikat, asianosaisten asema ja asian merkitys huomioon ottaen kokonaisuutena arvioiden ilmeisen kohtuutonta.

Nyt tässä esityksessä ehdotetaan, että edellä mainitusta säännöksestä poistetaan vaatimus kohtuuttomuuden ilmeisyydestä. Jatkossa olisi siten riittävää, että oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus on säännöksessä mainittujen perusteiden ja kokonaisarviointin perusteella kohtuutonta. Lisäksi ehdotetaan pykälätasolle nostettavaksi voimassa olevan lain esitöissä oleva maininta siitä, että oikeudenkäyntikulujen kohtuullistaminen on tuomioistuimen velvollisuus.

Punkt i protokollet PR 146/2022 rd

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa ehdotettua muutosta on yleisesti kannatettu, mutta sitä on pidetty tavoitteisiin nähden riittämättömänä ja vähämerkityksellisenä. Asiantuntijakuulemisissa on huomautettu, että voimassa oleva sääntely muuttuu varsin vähäisesti, joten esityksen käytännön vaikutukset eivät välttämättä ole kovin suuria.

Lakivaliokunta huomauttaa mietinnössään, että ehdotettu muutos ei myöskään varsinaisesti vähennä asianosaisten oikeudenkäyntikuluja, vaan ne ovat olemassa riippumatta siitä, korvaako hävinnyt asianosainen voittaneen vastapuolen oikeudenkäyntikulut kokonaan vai joiltain osin.

Saamansa selvityksen pohjalta lakivaliokunta pitää esitystä kuitenkin kannatettavana ja puoltaa siihen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä.

Lakivaliokunta haluaa kuitenkin mietinnössään kiinnittää huomiota kuluriskin muodostamaan merkittävään oikeusturvaongelmaan. Kuluriskin vuoksi riita-asian oikeudenkäyntiin ei välttämättä uskalleta tai voida ryhtyä. Oikeudenkäyntikuluriskin ja prosessikynnyksen nousulla on myös laajempia haitallisia vaikutuksia, sillä ne voivat heikentää kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmän ja tuomioistuinlaitoksen toimintaan.

Kuluriskistä saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että esityksessä ehdotetun lainmuutoksen lisäksi tulee mahdollisimman pikaisesti ryhtyä uusiin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin riita-asian oikeudenkäynnin kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi. Myös toimia, joilla voidaan tukea riita-asian asianosaisten taloudellisia mahdollisuuksia vastata oikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista, on perusteltua selvittää. Valiokunta ehdottaakin lausuman hyväksymistä asiasta.

Kuulemisissa on tuotu merkittävänä ongelmana esiin myös oikeudenkäyntien pitkä kesto. Oikeudenkäynnin kesto vaikuttaa sekä suoraan että välillisesti oikeudenkäynnin kustannuksiin. Oikeudenkäynnin pitkän keston juurisyynä on pidetty muun muassa kuulemisten perusteella tuomioistuinten riittämätöntä resursointia. Lakivaliokunta tulee oikeudenhoidon selonteon käsittelyn yhteydessä lausumaan tarkemmin tuomioistuinten perusrahoituksen riittävydestä, ja lakivaliokunta käsittelee tällä hetkellä tuota mainittua selontekoa.

Valiokunnan yksimielinen päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen, ja mietintöön sisältyy seuraava valiokunnan lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että oikeuden saatavuuden parantamiseksi hallitus ryhtyy pikaisesti uusiin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin riita-asian oikeudenkäynneistä aiheutuvien kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi sekä selvittää toimia, joilla voidaan tukea riita-asian asianosaisten taloudellisia mahdollisuuksia vastata oikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista.”

Riksdagen avslutade den allmänna debatten.

Riksdagen godkände innehållet i lagförslaget i proposition RP 201/2022 rd enligt betänkandet. Första behandlingen av lagförslaget avslutades.